

Fengselets indre liv

Av professor NILS CHRISTIE, Oslo

Der finnes fire hovedveier inn i fengselet.

Det er først og fremst den brede, via lovbrudd, dom og soning.

Det er dernest en personalinngang.

Og så kommer det i enkelte land to meget dårlig merkede smutthull. De er for to typer forskere.

Den ene kommer for å bli ett sted i lengere tid. Han kommer for å observere. Han er sitt eget instrument, spør, lytter, gransker, setter i system. Ofte kalles han deltakende observatør, men det er en tilsnikelse. Fanger og fengselsfolk kan være deltakende observatører. Forskeren er en parasitt i det system han observerer. Det er noe av det tyngste ved den type gjerning.

Den annen forsker kommer for kortere tid, men har med seg redskap som muligens kan oppveie den korte tid. Spørreskjema til samtlige innsatte kan dekke en hel anstalt ved en dags besøk, og på 13 dager kan 13 anstalter dekkles. Om den første type forsker kan komme til å se meget dypt, kan den annen — om lykken er like god — komme til å se meget vidt.

Ulla Bondesons rapport¹⁾ baserer seg i det vesentlige på denne siste inngang til anstalten. Men heldigvis ikke utelukkende. Hun har ikke vært fange eller innsatt — der mangler hun som de fleste andre fengselsforskere en sentral erfaring. Men hun har vært ansatt ved en av anstaltene som er med i hennes utvalg. Hun har senere vært tilbake som observatør. Og hun har i tillegg til å anvende spørreskjemaer også i omfattende grad anvendt seg av intervjuer med både innsatte og personale i anstaltene. Det vesentlige instrument for henne er imidlertid et meget omfattende spørreskjema.

Helt sentralt i dette spørreskjema er en såkalt argot-test. Dette er i virkeligheten en liste med ord som antas å være spesielle for anstaltklientelet. Det er underverdenens eget vokabular. Det er deres eget i den betydning at de kan det mens andre ikke kan det. Det er også deres i den betydning at ordene dekker fenomen og situasjoner som er spesielle for dem, og hvor det derfor kan være behov for spesielle symboler. Som samene i Nord som har et stort reportoar av ord for forskjellige former for både sne og rensdyr, så har omstreiferen over hele Europa mange spesielle ord når det gjelder hvordan han skal forholde seg overfor den fastboende befolkning. I tillegg signaliserer mange av disse ord til andre

¹⁾ Fången i fångsamhället. Socialisationsprocesser vid ungdomsvårdsskola, ungdomsfängelse, fängelse och internering. Malmö 1974. 631 s.

initierte at ordbrukeren er en av samme slag som dem selv. Det er alt sammen velkjente fenomen innen yrkesgrupper, profesjoner, eller politiske fraksjoner.

Det er Ulla Bondesons helt vesentlige bidrag innen moderne kriminologi at hun både har *sett* og *visst å utnytte* dette fenomenet. Jeg kommer i hva som følger til å ha enkelte kritiske bemerkninger overfor deler av avhandlingen. Men disse bemerkninger må ikke overskygge at det var litt av et gullfunn forfatteren gjorde da hun gjennom sin tilstedeværelse på Ryagården registrerte at det var et stort antall ord de innsatte anvendte som hun ikke forstod. Hennes opplevelse må vel ha hatt noen kvaliteter til felles med den Eilert Sundt hadde i et norsk fengsel 110 år tidligere²). Han beskriver selv den ytre ramme:

„Jeg ... stod i en Kreds av 30—40 Mandfanger og katechiserede over et Stykke af Luthers Katechismus. Det store Værelse oplystes kun sparsomt af nogle i Midten anbragte Talglys, og der var mørkt og uhyggeligt i Krogene. Men ligesom man kan se Kattøine blinke i Mørke, saaledes opdagede jeg et Par Øine, som netop fra den mørkeste Krog med speidende Opmærksomhed fulgte alle mine Bevægelser, medens jeg gik op og ned ad Gulvet, og jeg blev helt uhyggelig stemt da jeg tilsidst fandt Manden, som disse Øine tilhørte, og som aabenbart med Flid havde søgt at skjule sig der i Krogen. Det var kun blinket i Øiet, som havde røbet ham i Mørket; hans Haar, hans stærke Skjæg og buskede Øienbryn var ravnsort, og det lidet af hans Hud, som under den stærke Haarvæxt kom tilsyne, bare en mørkere Farve end man finder den paa noget almindeligt norsk Ansigt ... Egentlig Forbryder var han ikke; medens hans Fangekammerater bar en ensformig graa Tugthusdragt, var han iført sorte Klæder, et Tegn paa, at han, skjønt aabenbart en Mand paa henvend 50 Aar, ikke var inddømt til Tugthuset for nogen egentlig Brøde, men kun for at undervises i Religion og forberedes til Konfirmation.“

Etter timen kalte Sundt mannen til seg, konstaterte at han ganske riktig var fant, og fikk ham til å si noen ord på det for Sundt uforståelige Romani.

Ulla Bondeson knytter seg til tradisjonen fra Eilert Sundt ved at hun i sin licensiatavhandling forsøker å famle seg bakover for å finne ut hvor denne argot stammer fra. Og som Sundt fant i straffanstalten, fant Ulla Bondeson på Ryagården — og så senere på hvert eneste undersøkt svensk anstalt — at her er et hemmelig språk med kraftige røtter både i europeisk middelalder og asiatisk fortid. Sigøynerspråket er klart representert. Kjennskap

²) Beretning om Fante- eller Landstrygerfolket i Norge. Christiania 1850, 394 s.

til sanskrit er ikke uvesentlig for å forstå særpreget ved språket i svenske tvangsanstalter.

Forfatteren har sett dette, og hun har spesielt visst å utnytte det. Enkelt, men effektivt, har hun satt de fremmede ordene sammen i en ordliste og bedt de innsatte i anstaltene om å oversette ordene. Derved får hun mulighet for å rangere dem etter antall riktige svar. Men samtidig får hun et usedvanlig interessant mål på i hvilken grad hver enkelt anstaltbeboer er fortrolig med den verden som anvender seg av dette språk, bruker språket, og derved formodentlig må kunne sies å være deltakere i et alternativt sosialt system. Interessen for argot er gammel om enn forbløffende lite dyrket i moderne sosiologi og kriminologi. Men den empiriske utnyttelse som doktoranden først illustrerte i sin licensiatavhandling og nå har tatt i bruk i masseskala, den er hun såvidt jeg vet alene om i hvert fall innen kriminologi og avviks-sosiologi, muligens også i sosiologien i sin alminnelighet.

I tillegg til argot-testen har Ulla Bondeson også anvendt en lang rekke konvensjonelle mål for å få belyst klienteletts situasjon. Særlig fire forhold har stått i sentrum for hennes interesse. Det gjelder for det første grad av manifestering av kriminell ideologi, dernest grad av foretrukket samvær med andre kriminelle, grad av kriminell identifikasjon, og endelig grad av kriminell solidaritet. Eksempler på et spørsmål som er ment som indikator på dette siste gis på s. 196:

S. 1. Själv skulle jag låta mig bestraffas av personal för något jag inte gjort (J 29, A 11)

	tidsp. 1	tidsp. 2
1. Aldrig	29.9	27.1
2. Endast för att skydda en god vän	26.8	31.4
3. För att skydda intagna jag känner vel	22.1	18.7
4. För att skydda vilken intagen som helst	21.1	22.8
	100 %	100 %

I tillegg til denne type situasjoner har skjemaet inneholdt spørsmål om forskjellige typer adferd under anstaltoppholdet. Har vedkommende latt seg tatovere, har det brukt narkotika, har det anvendt beroligende tabletter under oppholdet, har hun eller han rømt under oppholdet, mener hun eller han seg hjulpet eller skadet, gis det uttrykk for sterk grad av lidelse, hvordan ser vedkommende på fremtiden, hvor bebyrdet er vedkommende med gjeld, hvilken samfunnsklasse mener hun eller han å tilhøre, hva er det politiske standpunkt, hva er synet på anstalt demokrati...?

Dette instrument har Ulla Bondeson først prøvet ut på fire svenske anstalter. Deretter har hun tatt med seg det ferdige instrument til 13 anstalter. Etter to måneder har hun vendt tilbake til de samme 13 anstalter med stort sett identiske spørsmål — denne gang for å måle utviklingen over tid. Jeg konstaterer at Ulla Bondeson med sin stadige tilbakevenden til akkurat 13 anstalter ikke kan være særlig overtroisk. Dessuten må hun ha en energi og en driv henimot det perfekte som overskrider de aller, aller fleste. Innen den sammenlignende anstaltsforskning kjenner jeg bare én annen undersøkelse av det halve omfang — her ble det ikke gjort noen forsøk på oppfølging, og den er da heller ikke fullført i form av noen samlet forskningsrapport. Det er visst nå 12—13 år siden materialet ble innsamlet.

Anstaltene Ulla Bondeson besøker er som følger:

Tre såkalte yrkesskoler eller ungdomsvårdsskoler for piker — skolehjem eller verneskoler ville de vært kalt i Norge.

Fire lignende skoler for gutter

To ungdomsfengsler for menn

Ett kvinnefengsel

To vanlige fengsler for menn

En interneringsanstalt for menn

Hva er det så forfatteren vil vite?

Det summeres opp på s. 61—62, men litt forenklet kan det kanskje sies slik.

1. Det finnes en kriminell delkultur på anstaltene.
2. Det finnes avgjørende likheter mellom forskjellige typer anstalter, samtidig som det finnes forskjeller mellom nokså like typer anstalter.
3. Det finnes under oppholdet i disse anstalter en øking i det Ulla Bondeson kaller prisonisering, d.v.s. de negative prosesser som forandrer de innsatte mens de er på anstalten.

Finner hun hva hun venter?

Det kan det etter min vurdering ikke være særlig tvil om, — hvis man godtar argot som en gyldig indikator på kriminell delkultur. Men jeg synes ikke hennes påstander står fullt så støtt som hun selv later til å mene. Spesielt er hun litt for ofte falt for fristelsen til å hevde at det er belegg for en påstand om at det finnes en kriminell delkultur på anstaltene ut fra en lang rekke svar på spørsmål som *bare er anvendt innen slike anstalter*. På s. 187 gis en del eksempler på like spørsmål. Se f. eks. på det første „Det er OK å utnytte kryphull i loven, bare man ikke åpent bryter mot dem“. 83 prosent av de spurte er enige i dette,

men hvor mange vanlige samfunnsborgere ville vel ikke også vært enige — forutsatt at tilstrekkelig tillit var etablert? Et annet spørsmål som reiser seg, både her og ved nesten alle de andre holdningsspørsmål, er i hvilken grad svarene skal tolkes som indikatorer på tilhørighet til en kriminell delkultur, eller i hvilken grad det dreier seg om en temporær — høyst foreløpig eller forbigående — *reaksjonsdannelse* på en særdeles spesiell situasjon. Dette gjelder for svar på spørsmål om valg av samværs partnere, kriminell identifikasjon, og også spørsmål om hvorvidt man mener seg hjulpet eller skadet ved oppholdet. Jeg minner om hvorledes hospitalet, og særlig det sykerum man selv ligger på, er verdens sentrum så lenge man ligger der, men hvorledes både interesser og kontakter yderst hurtig falmer straks man er ute av hospitalet og vender tilbake til andre system med andre krav. Jeg minner om samhold mellom rekrutter, mot offiserer eller mellom elever mot lærere. Endelig vil jeg nok peke på at min mistanke til disse skalaene i kapittel 9 øker ganske kraftig når jeg ser på mangelen på konsistens i svarene. Man kan f. eks. se på plasseringen av Hall i tabell 9:2. Rangerer vi Hall i forhold til hovedgrupper av andre institusjoner skvetter Hall-internerte opp og ned fra den ene ytterlighet til den annen fra skala til skala. Jeg kan i hvert fall ikke finne noe system i galskapen. Hvis det er en reaksjonsdannelse Ulla Bondeson måler, eller i hvert fall bare den naturlige følge av en spesiell situasjon, så reises det i disse avsnitt noe mindre viktige innvendinger om farene ved prisonisering enn forfatteren later til å mene. Det *kan* dreie seg om en temporær holdning som ikke behøver å få langtidskonsekvenser. Men under enhver omstendighet vil jo også reaksjonsdannelser føre til tatoveringer, stoffbruk og vennskapsforbindelser som tas med ut av anstaltene.

Men når det gjelder kunnskap til argot *har* Ulla Bondeson sammenlignende materiale. Hun bruker testen på skoleelever fra sosialgrupper som skulle stå hennes innsatte meget nær. Forskjellene i argot-kunnskap viser seg å være meget betydelige. De er likeledes meget betydelige når hun anvender testen på anstaltpersonalet. Og de blir overveldende når hun anvender testen på landets utdannelsesmessige elite — på studentene. De kan intet av dette språk.

Godt belegg er det også for påstand nr. 2 om likheter mellom ulike typer anstalter, og ulikheter mellom like. Det er viktig å få splintret det bedrageriske bilde som forskjeller i målsetninger kan gi. Totale tvangsinstitusjoner har noen basale likheter som ikke kan oppheves ved ekstraordinære ressurser eller spesialiserte personelltyper. Ulla Bondeson gir i et eget kapittel en helt drepende — men så vidt jeg kan forstå samtidig berettiget — kritikk av et behandlingseksperiment som mener å kunne vise

at en av disse institusjonene ved hjelp av materielle opprustninger er blitt „annerledes“ enn de andre.

Ved påstand nr. 3 om utviklingen over tid tror jeg hun har rett i sin konklusjon om at prisonisering finner sted. Men et snev av tvil blir tilbake. Forfatteren anvender her to hovedmetoder, dels panelmetoden, i dette tilfelle at de samme informanter utfyller spørreskjemaet med to måneders mellomrom, men dels også den mer konvensjonelle metode hvor tidsfaktoren forsøkes målt ved å sammenligne innsatte som har tilbragt forskjellig tid i anstaltene. Som hun selv peker på, er sistnevnte metode beheftet med adskillige feilkilder, spesielt at langtidсанbragte gjerne er systematisk mer belastede enn korttidсанbragte, noe som selvfølgelig forkludrer resultatene. Men som hun også peker på i avsnitt 15.1.2.2. har også panelstudiene sine svakheter.

Hun peker på „minneseffekt“, „læringseffekt“ og „trøtthets-effekt“. Særlig „læringseffekten“ er her viktig. Flere studenter ved vårt institutt i Oslo har i det siste vært meget opptatt av temaet „spørreskjema som propaganda“. Selve spørreskjemaet brukes her som påvirkningsmiddel. Personlig er jeg ikke meget i tvil om at Ulla Bondesons argot-test må ha vakt umåtelig interesse i anstaltene hennes. Det er noe av det fine ved den. Den aktiverer innsatte hvor innsatte er eksperter. At det i ukene etter spørreskjemaets utfylling har vært mer interesse enn vanlig for argot, og også større utveksling av kunnskap om nye ord, det synes for meg åpenbart. Noe mindre åpenbart, men nokså rime-*lig*, synes det meg å være at vanlige folkeskoleklasser som nesten ikke mestrer noen riktige svar på en argot-test, og som heller ikke har hverken interesser eller bruk for å mestre dem, heller *ikke* vil forbedre sine kunnskaper etter å ha gjennomgått en prøve. Det gjør de da heller ikke, viser Bondeson. Anstaltklientene derimot, de viser økning. Signifikant øking innen hver eneste anstalttype (s. 485). Men her må vi ikke henfalle til signifikansmani, og forfatteren gjør det forsåvidt heller ikke. Gjennomgående øker argot-kunnskapen med fra ett til tre ord. Ser vi dette i forhold til universet av ord som testen er støpt over, kan det vel bety en gjennomsnittlig øking fra 10 til 30 ord. Om økingen skyldes virkninger av Ulla Bondeson eller virkninger av anstaltopp-*holdet* står stadig noe uklart. Jeg tror jo egentlig det skyldes anstalten — at den fungerer som en argot-skole. Men det trodde jeg også på forhånd, og føler meg ikke vesentlig sikrere etter å ha fulgt argumentasjonen. Men det er mulig at jeg her er for mistroisk. Hun redegjør på s. 475 for forsøk på å kontrollere læringseffekten ved å sammenligne paneldeltakere med ikke-paneldeltakere ved *andre* undersøkelsestidspunkt.. De viser ikke signifikante forskjeller. Men fullgod kontroll gir ikke dette, — noe forfatteren er den første til å peke på.

Det hypotetiske ved attitydeskalaene — sammen med problemene med panelvirkningene — gjør attitydespørsmålene spesielt uegnet til å belyse utviklingen over tid. Men forfatteren nøyer seg heldigvis ikke med dette. Hun har et sikkert empirisk håndlag som f. eks. leder henne til å spørre om tatoveringer blant innsatte. Over 40 prosent oppgir å ha slike, derav halvparten påført under anstaltoppholdet (p. 245—248). Likeledes er det over halvparten som oppgir „å ha knarkatt på anstalt“, for ikke å snakke om at en tredjedel av de innsatte oppgir at de anvender beroligende tabletter på anstalten. Og på ny som en viktig karakteristikk av forandringer som skjer under selve oppholdet: *Nesten en fjerdedel angir at de bare bruker slike tabletter mens de er på anstalt.*

Det jeg hittil har omtalt, representerer nok de sentrale deler av forfatterens arbeid. Det er mye mer jeg kunne nevnt og spesielt rost fra disse avsnitt. Forfatteren — og jeg kan vanskelig si noe mer rosende enn det jeg nå skal si — gir utallige vitnesbyrd om at hun er en ekte håndverker. Hun er grundig, og hun kan sitt fag såvel som sine fagfeller. Mange av oss vil skrive forsiktigere etter å ha vært spiddet på hennes spisse penn. Amerikanske fengselsforskere kan heldigvis enda ikke lese det, — Glaser hvordan han formentlig er lurt av sine informanter, Wheeler likeså, men dessuten i tillegg neppe har analysert sitt materiale på den mest effektive måte. Teorien om den U-formede kurve gis et effektivt dødsstøt — denne teorien som synes å peke på at fanger viser økende grad av prisonisering med økende tid i fengslet, men så vender tilbake mot vanlige samfunnsholdninger mot slutten. For Wheeler vil nok sorgen over dette i noen grad oppveies ved gleden over et annet funn hos Ulla Bondeson. Hun har i sin undersøkelse til dels anvendt samme spørsmål som Wheeler anvendte i de samme anstalter 9 år tidligere. Og hun får nesten nøyaktig samme type svar. Tabell 7:13 viser en helt forbløffende stabilitet i det normative klima innen Mariefred, Nor-tälje og Hall. For Wheeler betyr dette at hans ennå ikke offentliggjørte rapport kan gjøre krav på noe mer enn bare historisk interesse om eller når den kommer.

Skandinaviske forskere blir også gitt interessante korrektiver. Mathiesens data om det disintegreerte fangesamfunn gis alternative tolkninger. Kanskje det ikke er manglende solidaritet blant fanger på Ila sikringsanstalt, men mangel på mulighet for å være sammen (s. 162). Men dette behøver ikke rokke Mathiesens tese om fangens hovedstrategi om forsvar ved å rette fangevokternes normer mot fangevokterne selv. Solidariske fanger kan i våre homogene samfunn godt benytte denne teknikken. Balvig og medarbeideres bok om Fængsler og fanger blir hårdt kritisert, litt for hårdt synes jeg. De mener å kunne vise at fangekulturen ikke

er så forskjellig fra godtfolks kultur. Bondeson mener jo den er. Men som jeg før har påvist så er ikke Bondeson så helt overbevisende på dette punkt, og derved sitter heller ikke Balvig og co. så hårdt i det. Tvert om kan det være fristende å kritisere Bondeson for hennes påstand om at moderne kriminologer har vært styrt av en consensus-ideologi og derfor ikke har villet klassifisere lovbrøtere som annerledes. Dette lyder som et ekko fra den vanlige marxist kritikken av tilslørende sosiologi, men jeg vil jo bemerke at bestrebelsene på å påvise „ikke-forskjeller“ i kriminologien formodentlig har virket som beskyttelse av svake parter. Jo mindre annerledes eller avvikende lovbrøteren sees å være, jo mer er han beskyttet av samfunnets vanlige normer, og jo mindre kan han underkastes særlig inngripende tiltak av den typen som særlig svensk „kriminalvård“ er så full av.

Forfatteren nøyer seg imidlertid ikke med den kjempeoppgave hun har satt seg — å se hva som hender innen den sorte boks. Hun går også utenfor anstalten. Hun har ett innledende kapittel om „Brott og straff“ og ett om behandlingsforskning, og hun har et avsluttende kapittel om alternativ til frihetsberøvelse. Det er mulig at disse kapitler kan være berettiget ut fra ønsker om å drive folkeopplysning, men jeg er ikke helt overbevist. Ett hovedproblem med dem er at de sier for lite om for mye. Et annet, beslektet med det første, er at betraktningene ikke er heftet sammen med noen helhetlig forståelse av de samfunn de er sprunget ut ifra. Særlig det siste kapittel er preget av noen spredte betraktninger om fangetall innen forskjellige politiske system. Sovjet har sine fanger, men det har også Kina, „Vi har således ingen anledning att tro att det socialistiska samhället trots en grundläggande samhällsomvandling saknar brott“. (s. 572) Vel og bra og kanskje nødvendig som motvekt mot andre forenkledde synspunkter, men ikke særlig hjelpsomt når det gjelder analysen av hvilke krefter som styrer kriminalitetsvolumet, og spesielt når det gjelder spørsmålet om hvilke muligheter vi har for å påvirke valg av type reaksjon. Med forfatterens sans for detaljer skulle jeg ønske at hun istedenfor å ta for seg globusen hadde brettet ut Sverige for oss for å vise hvilke krefter som både preget kriminalitetsbildet og reaksjonspanoramaet. Jeg tror at hun på basis av en slik analyse ville være lite optimistisk m. h. t. mulige effekter av det opplysningsprogram hun later til å lansere på s. 579. Kapittel 2 gir etter mitt skjønn et ikke helt presist inntrykk fra verdenslitteraturen når det konkluderes med at „Den enda skillnad som mer systematisk kunnat konstateras tycks vara mellan frihetsberövande och icke-frihetsberövande påföljder“. Selv denne forskjell synes tvilsom. Konklusjonen passer med det man skulle vente å finne på basis av hennes hypoteser

om prisonisering, men den passer *ikke* med hovedtendensene i de hittil utførte etterundersøkelser.

Samlede: I metodisk originalitet er deler av dette arbeid helt usedvanlig fremragende. Om Ulla Bondeson ikke skulle ytre en stavelse mer innen kriminologien, så ville argot-testen likevel ha skaffet henne et meget kjent navn i den internasjonale kriminologi. Når teoretikere og andre reflektanter er druknet under lasset av nye teorier, så vil det fortsatt være noen som bruker og videreutvikler den Bondesonske argot-test.

I arbeidsinnsats rangerer også Ulla Bondesons virksomhet meget høyt. Jeg kjenner ingen enkeltperson som har gjennomført en så omfattende undersøkelse.

I samvittighetsfull redegjørelse for materialet må den også vurderes meget høyt. Den detaljkritikk som kan anføres ville ikke vært mulig overfor andre avhandlinger hvor man ikke så lett kan se hva forskeren bygger på.

I falsifisering av andre forskeres påstander er boken særdeles effektiv. Dette er for mottakeren en smertefull prosess, men for fellesskapet essensielt.

Endelig, i konkret praktisk betydning er det også en viktig bok. Jeg tenker ikke først og fremst på det forfatteren selv legger så stor vekt på, sannsynligheten for at det finnes en kriminell delkultur og at anstalter fungerer som forbryterskoler. Jeg tenker i steden på de mange indikatorer i avhandlingen som peker i retning av at disse steder er, og oppleves å være, onde steder å oppholde seg. De skaper lidelse uansett skiltet på inngangsdøren.

Svakhetene ved avhandlingen springer ut av dens styrke. Det blir så mye stoff at leseren går både trett og vill. Men det er ikke så lett å kritisere henne for omfanget, for hva skulle vel sløyfes? Kapittel 1 og 2 og 16 er allerede nevnt. De kunne være gjemt til en annen anledning. Doktoranden vil her fornærmet kunne svare som på s. 4 at hun vil forandre sitt samfunn og derfor må ha med de praktiske konsekvenser i kapittel 16. Ellers blir vel de praktiske konsekvenser også av denne studie ignorert, slik som det gikk med konsekvensene av den første studien av Ryagården. Min ondsinnede formodning er imidlertid at stoffet gjemmes bedre bort i en avhandling på 631 sider enn i en kort artikkel, men at det for praksis antagelig er ett fett hvordan resultatene lanseres så lenge de så åpenbart som i dette tilfelle strider mot mange av de interesser i våre samfunn som går sammen om å beholde anstaltene.

En annen hovedsvakhet ved avhandlingen er mangelen på det samlede samfunnsperspektiv, — mangelen på teori ville noen kalle det. Denne mangel ville imidlertid være mindre følbart om de tre kapitler jeg nevnte hadde vært utelatt.

Etter mitt skjønn er imidlertid disse svakheter ikke på noen måte slik at de svekker hovedinntrykket av undersøkelsen. Det gode i avhandlingen er så godt at den også i sum må karakteriseres som et meget viktig arbeid i nyere skandinavisk kriminologi. Det er å håpe at forfatteren vil anvende sin store arbeidskraft til fortsatt forskning på disse områder. Spesielt skulle jeg ønske hun vendte tilbake til temaet fra licentiatavhandlingen om *meningsinnholdet* i den kriminelle argot. Hva kan sies om lovbrysterens totale situasjon ved å kjenne hans argot? Spesielt; hvordan beskytter den ham mot moralske problem? Men det var å ønske at hun aldri mer skrev en så tykk bok. Det ligger innsikter og erfaring i dette arbeid som kontinuerlig burde vært tilført miljøet. Det burde ikke, for noen av oss, samles i så store porsjoner. Vi imøteser en lang rekke med korte, pregnante publikasjoner.

Nils Christie.